

УДК 341.384

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-504-518](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-504-518)

Давидюк Вадим Миколайович доктор юридичних наук, професор кафедри права, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет», вул. Василя Сліпака, 35А, м. Дніпро, 49033, тел.: (067)799-24-99, <https://orcid.org/000-0001-8998-1981>

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПІД ЧАС КОНФІСКАЦІЇ РОСІЙСЬКИХ ЗАКОРДОННИХ АКТИВІВ, В КОНТЕКСТІ ВІДШКОДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗАВДАНИХ ВІЙНОЮ ЗБИТКІВ

Анотація. Більше двох років триває повномасштабне російське вторгнення в Україну. Військові дії, що спричинив агресор призвели до десятків тисяч втрат людських життів. Крім того економіці нашої країни завдано колосальних збитків. Війна триває. Сили Оборони України стримують ворога. Самопожертва наших воїнів дозволяє державі жити і думати про майбутнє. Саме тому, одним із основних питань, що стоїть перед українцями сьогодні, є питання відбудови країни, відновлення повноцінного життя в Україні, не лише після нашої перемоги, а уже і зараз. За самими скромними підрахунками іноземних та вітчизняних фахівців, лише на відновлення економічного потенціалу нашої держави уже необхідно сотні мільярдів доларів коштів. Активні бойові дії тривають. Ворог продовжує завдавати людських втрат та нищити інфраструктуру нашої країни. Одним із основних джерел фінансування відновлення нашої держави повинні стати ті сотні мільярдів російських активів, які на сьогодні заблоковані в різних країнах світу. Однак, до сьогоднішнього дня, світовою демократичною спільнотою юридично виваженого рішення про конфіскацію вказаних активів та їх направлення на відновлення України не прийнято.

У статті висвітлено поточний стан юридичного опрацювання вказаного питання. Наведено приклади рішень, що були прийняті міжнародними інституціями, окремими країнами з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, та які наближають нас до позитивного вирішення даного питання. Зазначено основні проблеми, з якими зіткнулась міжнародна юридична спільнота при опрацюванні повноцінного міжнародного компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих російським агресором Україні. Запропоновано конкретні напрямки, які зможуть пришвидшити юридичне врегулювання вказаного питання, з дотриманням усіх норм міжнародного права.

Ключові слова: російська агресія в Україні, міжнародне право, проблемні питання конфіскації російських активів, компенсаційний механізм відшкодування збитків.

Davydiuk Vadym Mykolayovych Doctor of Legal Sciences, Professor of the Department of Law, Higher private educational institution «Dnipro humanitarian university», 35 Vasylia Slypaka St., Dnipro, 49033, tel.: (067) 799-24-99, <https://orcid.org/000-0001-8998-1981>

PROBLEMS OF THE APPLICATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL LAW DURING THE CONFISCATION OF RUSSIAN FOREIGN ASSETS IN THE CONTEXT OF COMPENSATION TO UKRAINE FOR DAMAGES CAUSED BY THE WAR

Abstract. A full-scale Russian invasion of Ukraine has been going on for more than two years. Military actions caused by the aggressor led to the loss of tens of thousands of human lives. In addition, colossal losses have been caused to the economy of our country. The war continues. The Defense Forces of Ukraine restrain the enemy. The self-sacrifice of our soldiers allows the state to live and think about the future. That is why one of the main issues facing Ukrainians today is the issue of rebuilding the country, restoring a full-fledged life in Ukraine, not only after our victory, but even now. According to the most modest calculations of foreign and domestic experts, hundreds of billions of dollars of funds are needed just to restore the economic potential of our country. Active hostilities continue. The enemy continues to inflict casualties and destroy the infrastructure of our country. One of the main sources of funding for the restoration of our state should be the hundreds of billions of Russian assets that are currently blocked in various countries around the world. However, until today, the world democratic community has not made a legally balanced decision on the confiscation of the specified assets and their transfer to the restoration of Ukraine.

The article highlights the current state of legal processing of the specified issue. Examples of decisions made by international institutions and individual countries since the beginning of the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine are given, and which bring the world community closer to a positive solution to this issue, both for Ukraine and for the entire democratic world. The main problems faced by the international legal community in developing a full-fledged international compensation mechanism for compensation for damages caused by the Russian aggressor to Ukraine are indicated. Specific directions have been proposed that will be able to speed up the legal settlement of the specified issue, in compliance with all norms of international law.

Keywords: Russian aggression in Ukraine, international law, problematic issues of confiscation of Russian assets, compensation mechanism for damages.

Постановка проблеми. Не дивлячись на тривалий термін повномасштабного російського вторгнення в Україну, колосальний розмір збитків завданих нашій країні, до сьогоднішнього дня світовою спільнотою не розроблено та не застосовано реального компенсаційного механізму покарання агресора, у т.ч. за рахунок конфіскації його заблокованих активів. У той же час, завдяки ухваленню саме таких правових рішень, увесь світ зрозуміє, що питання відновлення справедливості, реального юридичного та економічного покарання агресора і на сьогодні продовжує залишатись одним із ключових пріоритетів міжнародної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання питань відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок російської збройної агресії були предметом розгляду таких вчених, як О.О. Резнікова, О.В. Кресін, І.І. Голубенко, М. Гнатюк та О.С. Валендюк, Е.А. Писарева, І.М. Городиський, М.В. Бем, С. Р. Косаревич, С. О. Верланов, Н. В. Василечко, А. А. Слюсар та ін.

Слід зазначити, що на сьогодні, в більшості досліджень увага науковців зазвичай приділяється визначенню загальнотеоретичних питань вказаної проблематики. На нашу думку, деякі практичні аспекти втілення в життя вказаних положень, висвітлено на недостатньому рівні та потребують додаткового наукового опрацювання, з урахуванням сьогоднішніх реалій.

Метою статті є здійснення аналізу поточного стану юридичного опрацювання питання щодо конфіскації російських активів для відшкодування збитків, завданих війною Україні. Виокремлення наявних проблемних питань на вказаному шляху та опрацювання пропозицій, які дозволять значно прискорити розробку відповідного компенсаційного механізму відшкодування збитків, з урахуванням усіх вимог міжнародного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Майже 800 днів триває повномасштабне вторгнення Росії на територію нашої держави. Уже на сьогодні, за оцінками фахівців, за результатами військової агресії Росії мова йде про десятки тисяч жертв серед мирного населення, мільйони українців були змушені покинути свої домівки, економіці України завдано колосальних збитків.

Відповідно до інформації, озвученої Прем'єр-Міністром України Д.Шмигалем в березні 2024 року, станом на 1 січня поточного року, сума збитків завданих Росією Україні може зрости до 650-700 млрд доларів. Станом на 1 червня 2022 року розмір збитків становив 350 млрд доларів [1].

Практично увесь демократичний світ підтримує Україну в її боротьбі з агресором. Мова йде не лише про моральну підтримку, але й про реальні кейси з виділенням озброєння нашим Збройним силам та фінансовою допомогою для підтримки економіки нашої держави.

Однак, слід розуміти, що невинувата агресія Росії стосовно України призводить до негативних наслідків не лише для нашої країни, а й для інших

держав світу. В першу чергу мова йде про перешкоджання світовій торгівлі різноманітними товарами. Крім того, війна спричиняє доволі високий рівень витрат (фінансових та матеріальних), які несуть цивілізовані країни допомагаючи Україні. Також, багато країн світу змушені збільшувати свої видатки на оборону, з урахуванням загострення безпекової ситуації в світі, спричиненою, в першу чергу, агресивною політикою Росії.

Ми щиро вдячні нашим міжнародним партнерам за їх однозначну позицію на стороні України у даній війні, однак, уже зараз, особливої актуальності набуває питання відновлення нашої держави. І мова йде не лише про здійснення відповідних заходів після закінчення війни, але й необхідність поточного фінансування наявних потреб у відновленні економіки, з урахуванням того, що практично вся дохідна частина бюджету України направляється на фінансування Сил Оборони нашої держави.

Саме тому, особливої актуальності набуває питання якнайшвидшої розробки та застосування відповідних норм міжнародного права, які б змусили Росію, а також ті країни, які її підтримують у даній загарбницькій війні, заплатити грошима за свої злочини не колись в майбутньому, а уже зараз.

Аналізуючи праці вітчизняних колег, можна зробити висновок про певне юридичне опрацювання вказаної проблематики,

Зокрема, на думку О.О. Резнікової війна в Україні виявила неефективність низки міжнародних організацій та їх структурних підрозділів, які не змогли вирішити складні питання щодо забезпечення безпеки і миру та оперативно прийняти відповідні рішення. Вказане свідчить про необхідність їх глибокого реформування [2].

О.В. Кресін підкреслює, що Україна, як потерпіла від неефективної політики цивілізованих держав щодо протидії російській агресії, має ініціювати зміни в архітектурі європейської та міжнародної безпеки [3].

В свою чергу І.І. Голубенко зазначає, що з часів Другої світової війни, масштаби збитків якої прирівнюють і до сучасних реалій в Україні, у Європі фактично не застосовувався юридичний інструментарій для відновлення порушених у такому обсязі прав [4].

Погоджуємось з думкою М. Гнатюка та О. Валендюка, що питання відшкодування збитків від повномасштабної війни, яку веде проти України російська федерація, вказує на необхідність удосконалення інструментарію, що застосовувався до цього, та необхідність пошуку інших підходів до відшкодування шкоди [5].

Крім того, є певна проблематика в юридичному опрацюванні вказаного питання і в умовах внутрішньо українських реалій. Так, на думку Е.А. Писаревої передбачений у сучасному законодавстві механізм відшкодування шкоди не враховує особливостей її завдання збройною агресією іншої держави [6].

Саме тому, в умовах триваючого повномасштабного російського вторгнення, один із ключових пріоритетів діяльності української влади

сьогодні – це пошук правових механізмів, у тісній взаємодії з нашими міжнародними партнерами, які б змусили Росію уже зараз заплатити грошима за свої злочини.

Варто зазначити, що більшість країн цивілізованого світу підтримують Україну в даному питанні. Однак, на сьогодні існує доволі багато юридичних перепон, які не сприяють швидкому його вирішенню.

Не дивлячись на те, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну триває уже понад 2 роки, а також наявні факти блокування в різних країнах світу сотень мільярдів доларів суверенних та приватних російських активів, на сьогоднішній день практично відсутні прецеденти стягнення вказаних коштів на користь України.

Стосовно загальної суми заблокованих коштів, то ще у листопаді 2022 року Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн озвучила цифру в 300 млрд євро заблокованих резервів Центробанку РФ та 19 млрд євро приватних коштів російських олігархів [7].

На нашу думку одна з головних проблем, яка не дає оперативно вирішити питання їх конфіскації та передачі Україні – це те, що на відміну від дій російського агресора, демократичні країни змушені дотримуватись норм міжнародного юридичного права при його вирішенні. Крім цього, значна «бюрократизація» та розтягнутість в часі процесу прийняття та втілення в життя відповідних юридичних рішень, також не сприяє швидкому вирішенню зазначеного питання.

В даному контексті необхідно відмітити, що після початку повномасштабного вторгнення українська влада плекала певні надії на швидке отримання відповідних компенсаційних виплат для відшкодування понесених країною збитків, за рахунок російських активів, що були заблоковані іноземними державами. У той же час, з боку керівників вказаних іноземних держав практично відразу висловлювалось занепокоєння щодо легітимності рішення про передачу вказаних активів Україні, а також відповідності нормам міжнародного права таких рішень, у випадку їх прийняття.

Слід зазначити, що одним із перших кроків української влади по вирішенню вказаного питання стало створення у травні 2022 року робочої групи з розробки та впровадження міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Вказаній робочій групі доручалось розробити та внести пропозиції щодо засобів та правових інструментів відшкодування шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, у тому числі репарації, конфіскації, контрибуції, а також кроків щодо їх упровадження з урахуванням міжнародно-правових механізмів, міжнародного досвіду та судової практики. Указом Президента України В. Зеленського керівником вказаної робочої групи призначено керівника Офісу Президента України А.Б. Єрмака [8].

Фактично відразу після створення вказаної робочої групи, її учасники - К'яра Джорджетті, Маркіян Ключковський та Патрік Пірсол озвучили своє бачення щодо необхідності створення міжнародної спеціальної комісії для України. На їх думку вказана комісія могла б виконувати три основні цілі: перша- розгляд позовів про компенсацію; друга- збереження або збирання російських активів для виплати винагород; та третя - забезпечення засобів для примусового виконання рішень щодо компенсації [9].

На нашу думку створення вказаної робочої групи було відправним моментом для доволі ефективної роботи української влади та громадянського суспільства, направленої, в першу чергу, на отримання міжнародної підтримки самої ідеї компенсації завданих війною Україні збитків за рахунок конфіскації російських активів та головне - розробки конкретних правових механізмів вказаної конфіскації та передачі активів для фінансування відшкодування.

Аналізуючи результати роботи української влади та суспільства в даному контексті, слід відмітити, що на сьогоднішній день значних успіхів досягнуто саме на дипломатичному фронті.

Переважна більшість країн демократичного світу підтримало Україну в її прагненні отримати компенсацію від Росії за спричинені нею збитки. Провідні міжнародні організації прийняли відповідні рішення щодо відшкодування Україні понесених у ході російсько-української війни збитків. Зокрема, такі рішення приймалися Радою Європи, Європейським Союзом, Північноатлантичним Альянсом та Організацією Об'єднаних Націй.

Особливу увагу звертає на себе рішення прийняте ООН в листопаді 2022 року, в якому чітко визнано зобов'язання РФ відшкодувати Україні збитки через агресію. У той же час, на нашу думку, самі результати вказаного голосування (94 голоси «За», 13 «Проти» та 74 «Утрималось») свідчать про значний вплив РФ на прийняття рішень певними державами у ході голосувань в ООН та можливі ускладнення в отриманні позитивних для України рішень в даному контексті в майбутньому [10].

Стосовно розробки та втілення в життя конкретних правових механізмів конфіскації російських активів та їх направлення для компенсації збитків завданих Росією в ході її загарбницької війни в Україні, то на даний час вказане питання остаточно ще не вирішено.

Якщо говорити про рішення, що направлені на позитивне вирішення даної проблеми, які приймалися світовою спільнотою протягом минулого та поточного років, то серед них можна відмітити наступні.

У травні 2023 року під час саміту Ради Європи в Ісландії була підписана угода про створення Реєстру збитків від агресії РФ (далі Реєстр). Слід зазначити, що створення вказаного Реєстру, що буде розташований у Гаазі, підтримали або пообіцяли підтримати після завершення внутрішніх процедур 43 держави, у тому числі усі держави G7 (включаючи США, Канаду та Японію, які не є членами ради Європи). Дана угода передбачає створення бази даних

для фіксації доказів втрат або збитків, завданих державі Україна, фізичним та юридичним особам через протиправні дії РФ, починаючи з 24 лютого 2022 року. Крім того, у цю базу даних вноситимуть фінансові претензії постраждалих до РФ [11].

В свою чергу, 11 вересня 2023 року під час зустрічі міністрів юстиції країн-членів та країн-спостерігачів Ради Європи було ухвалено декларацію, в якій викладено низку принципів (так звані «Ризькі принципи») для досягнення всеосяжної відповідальності за агресію РФ проти України та забезпечення відшкодування жертвам війни. Слід зазначити, що саме на даній зустрічі також було акцентовано увагу та підкреслено важливість створення та функціонування вищевказаного Реєстру збитків, як фактично першого кроку для забезпечення того, щоб Росія заплатила за шкоду, яку вона завдала Україні своєю агресією [12].

У листопаді 2023 року Комітет із закордонних справ палати представників Конгресу США схвалив законопроект про використання заморожених активів РФ на користь України. У вказаному нормативному акті містяться положення згідно яких конфісковані кошти акумулюються у спеціальному фонді підтримки України, а у разі потреби право власності на дохід від конфіскованих російських суверенних активів переходить до уряду Сполучених Штатів [13].

Важливим моментом, який наближає увесь демократичний світ до вирішення даного проблемного питання, було ухвалення 12 лютого поточного року Радою Європейського Союзу рішення, яке зокрема зобов'язує центральні депозитарії, які володіють понад 1 мільйоном євро активів ЦБ РФ, окремо враховувати надзвичайні залишки готівки, що накопичуються через обмежувальні заходи ЄС, а також окремо зберігати відповідні доходи. Крім того, центральним депозитаріям забороняється розпоряджатися отриманим чистим прибутком. Додатково, Радою ЄС роз'яснено, що з огляду на ризики та витрати, пов'язані з утриманням активів і резервів Центрального банку Росії, кожен центральний депозитарій цінних паперів може звернутися до свого наглядового органу з проханням дозволити вивільнення частки цього чистого прибутку з огляду на дотримання статутного капіталу та ризиків, вимоги до управління [14].

На нашу думку, саме вказане рішення Ради ЄС, одне з небагатьох на сьогодні, яке відкриває шлях для практичної реалізації заходів по акумулюванню хоча б частини прибутку від заморожених російських активів та подальшого прийняття рішень щодо його передачі для підтримки та відновлення України.

Прикладом практичної реалізації питання фінансового покарання країни агресора, передачі іншій країні конфіскованих активів РФ, може слугувати факт, який озвучили заступниця генерального прокурора США Ліза Монако і генеральний секретар Естонії Тиніс Саар 17 лютого 2024 року на Мюнхенській

конференції з безпеки. Мова йшла про переведення США Естонії 500 тисяч доларів, конфіскованих у справі про мережу закупівель високоточних верстатів для військової промисловості РФ [15].

Доволі радикальну пропозицію висловив Голова МЗС Великобританії Девід Кемерон, який в березні поточного року заявив, що Велика Британія готова надати Україні в борг усі заморожені активи російського центробанку, що перебувають у Великій Британії. Д. Кемерон підкреслив, що можна використовувати щось на кшталт синдикованого кредиту або облігацій, які ефективно використовують заморожені російські активи як гарантію, повернення переданих коштів Україні, коли Росія виплатить репарації [16].

На думку очільниці Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн, яку вона озвучила за підсумками першого дня саміту ЄС в Брюсселі 22 березня 2024 року, є можливість виділення першого мільярда євро прибутків заморожених активів РФ на користь України вже в середині літа. Вона запевнила, що більшість європейських представників підтримують використання отриманих від активів РФ коштів на військові цілі для України [17].

У той же час, констатуємо, що до сьогоднішнього дня якогось остаточного рішення стосовно можливої конфіскації російських активів Євросоюзом не прийнято.

Більше того, за інформацією видання Politico керівництво ЄС вирішило не передавати Україні 5 млрд євро прибутку, отриманого від заморожених російських активів. У даний час вказаними коштами розпоряджається бельгійський інвестиційний фонд «Euroclear» – європейський депозитарій цінних паперів. За інформацією журналістів, Єврокомісія хоче залишити ці гроші як своєрідну страховку від ймовірних судових позовів з боку Росії [18].

Слід зазначити, що вказана інформація журналістів видання Politico дійсно може мати під собою підґрунтя. Підтвердженням цього є те, що генеральна директорка «Euroclear» Лів Мострі у своєму інтерв'ю Financial Times фактично виступила проти плану країн Великої сімки щодо використання вказаних коштів і зазначила, що план G7 створить ризики для фінансової стабільності Європи [19].

В контексті прикладених зусиль щодо позитивного вирішення даного проблемного питання можна навести одне із останніх на сьогодні рішень світової демократичної спільноти, а саме прийняття Парламентською асамблеєю Ради Європи на своєму засіданні 16 квітня 2024 року резолюції, яка закликає вилучити заморожені російські активи та використати їх на користь України. Асамблея закликала направити вказані активи до нового фонду для відбудови України [20].

Станом на квітень поточного року, ще однією знаковою подією на шляху до реального притягнення агресора до відповідальності, стало схвалення Палатою представників США законопроекту про можливість конфіскації російських активів та розширення антиросійських санкцій. Слід зазначити, що

вказаний законопроект передбачає можливість конфіскації суверенних активів РФ на користь Україні. Зокрема, президенту США надаються повноваження застосувати процедуру конфіскації суверенних активів з подальшою передачею відповідних коштів до спеціальних фондів – Compensation Fund, Ukraine Support Fund. При цьому, президент може узгоджувати алгоритм передачі Україні конфіскованих російських активів з державами G7, ЄС, Австралією та іншими партнерами США[21].

Аналізуючи загальну проблематику розробки міжнародною спільнотою та впровадження в життя дієвого механізму покарання агресора протягом останніх двох років, можна відмітити, що однією з небагатьох таких результативних дій стало вищенаведене рішення Ради Європи прийняте в травні 2023р про створення Реєстру збитків (далі Реєстр), завданих агресією РФ проти України.

Реєстр збитків розпочав свою роботу поетапно. В березні поточного року, запрацював його офіційний веб-сайт. Мова сайту українська та англійська (з перспективою доповнення через певний час французькою).

Також в березні 2024 року виконавчий директор Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України Маркіян Ключковський та Віцепрем'єр-міністр України з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій Михайло Федоров підписали угоду про обмін електронними даними, завдяки якій українці зможуть у кілька кліків подати заяву про відшкодування збитків, завданих їм російською агресією, через Дію – український портал та застосунок для державних послуг. Це буде абсолютно новий сервіс в Дії та перший кейс міжнародного обміну даними, для якого будуть використовувати Дію [22].

З квітня 2024 року повинен розпочатись прийом заяв до Реєстру в одній категорії – пошкодження або знищення житлової нерухомості. Інші категорії будуть запуснені протягом року, але велика кількість із них – особливо категорії заяв від осіб, які найбільше постраждали від війни, а також заяв, пов'язаних з пошкодженням або руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури України, – відкриються вже через кілька місяців [23].

Слід відзначити, що даний Реєстр є першим компонентом міжнародного компенсаційного механізму, розробка якого триває в даний час.

На нашу думку саме створення Реєстру збитків - це дійсно неординарна подія і вагомий крок в процесі реального притягнення агресора до відповідальності. Основна функція вказаного реєстру – це збір і узагальнення доказів нанесених за результатами російської агресії збитків. Однак для того, щоб відшкодувати ці збитки, необхідно запровадити реальний механізм конфіскації російських активів, які на сьогодні заморожені в різних країнах світу.

Станом на сьогодні, в країнах демократичного світу продовжується активна робота щодо юридичного опрацювання механізмів конфіскації та передачі Україні російських активів, з дотриманням норм міжнародного права.

Заступниця міністра юстиції України Ірина Мудра у своєму коментарі Укрінформу зазначила що юристи багатьох країн світу працюють над розробкою механізму конфіскації російських активів для наповнення міжнародного компенсаційного фонду за збитки, завдані Україні внаслідок війни. Саме це питання було темою обговорення під час візиту української делегації до США для переговорів у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку та американськими політиками у Вашингтоні. На думку заступниці міністра, юристи та провідні юридичні експерти усього світу обговорюють застосування колективних контрзаходів, що зробить конфіскацію російських активів легітимною [24].

Зі свого боку, група українських учених, зокрема І.М. Городиський, М.В. Бем, С. Р. Косаревич, С. О. Верланов, Н. В. Василечко, А. А. Слюсар, в своїй аналітичній доповіді також досліджували проблематику відшкодування збитків, завданих Україні російською агресією [25].

На думку вищевказаних науковців, бачення майбутнього інституційного механізму відшкодування Україні воєнних збитків дає змогу сформулювати контури спеціального міжнародного механізму відшкодування для України. В його основі мають бути такі принципи:

- міжнародний договір як юридична підстава для створення спеціального міжнародного механізму відшкодування для України і джерело легітимності функціонування;
- створення спеціальної комісії як органу, який розглядатиме позови та присуджуватиме відшкодування;
- створення фонду для виплати компенсації, який наповнюватиметься за рахунок заморожених активів Росії або ж в інший спосіб;
- створення реєстру збитків, в якому буде зібрано доказову базу заподіяної шкоди, що братиметься до уваги при встановленні факту і розміру збитків.

Погоджуючись з вищевказаними науковцями та з урахуванням усіх рішень прийнятих на сьогодні міжнародною спільнотою стосовно даного юридичного кейсу, на нашу думку його практична реалізація повинна бути значно прискорена.

У української нації уже фактично відсутній люфт часу для практичного втілення в життя юридичного механізму компенсації завданих війною збитків. Адже кожен день Україна втрачає на війні свої громадян та все більше руйнується наша економіка. На сьогодні мова йде про фактичне виживання України як держави і українців як нації.

У даному контексті, на нашу думку, під час кінцевої розробки та втілення в життя повноцінного міжнародного компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих російським агресором Україні, доцільно врахувати наступні напрямки, які пришвидшать юридичне врегулювання вказаного питання:

1. Якнайшвидша розробка та запуск в роботу другого та третього компонентів Глобального компенсаційного механізму, а саме - Компенсаційної комісії та Компенсаційного фонду.

2. Використання прецеденту створення Радою Безпеки ООН Комісії з питань компенсацій збитків, завданих Кувейту за результатами Іракського вторгнення. Ми розуміємо, що допоки Росія є постійним членом Ради Безпеки ООН, втілення в життя зазначеного механізму є нереальним. Однак, вказана модель може бути застосована демократичними країнами Заходу при розробці Глобального компенсаційного механізму відшкодування збитків.

3. Кінцева реалізація країнами ЄС рішення Ради Європи щодо акумуляції доходів, отриманих фінансовими інституціями від зберігання заморожених російських активів та направлення вказаних сум в якості фінансової допомоги Україні.

4. Впровадження в життя ініціативи голови МЗС Великої Британії Девіда Кемерона щодо використання заморожених російських активів, як гарантії виплати Росією репарацій Україні. Прийняття необхідних міжна-родних нормативних документів щодо розробки відповідних фінансових інструментів (надання синдикованого кредиту, випуску облігацій, тощо) по її впровадженню.

5. У взаємодії з партнерами з Євросоюзу та іншими країнами, в яких заблоковані російські активи, розробка відповідних нормативних документів, які б дали можливість виходу Україні на міжнародні ринки запозичень, гарантією повернення яких слугуватимуть вищевказані заблоковані активи. У випадку не повернення Росією боргу за даними запозиченнями, активи конфіскуються.

На нашу думку, врахування цих та інших пропозицій українських науковців під час розробки глобального компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих російським агресором Україні та успішна реалізація вказаного завдання в найкоротший термін – це не тільки відновлення справедливості, але й ще один крок, який чітко продемонструє усій світовій спільноті невідворотність покарання для будь якого агресора.

Висновки. Проведений аналіз сучасного стану проблематики застосування норм міжнародного права під час конфіскації російських активів дозволяє зробити висновок про невідворотній, поступальний рух міжнародної юридичної спільноти до остаточного правового вирішення вказаного питання.

У той же час, на сьогоднішній день спостерігається певна «бюрократизація» та затягування кінцевого рішення з даного приводу. Саме тому, на наш погляд, постійна активність української юридичної спільноти, стимулювання, разом з громадянським суспільством, української влади та міжнародних інституцій до активізації роботи в даному напрямку, опрацювання наявних проблемних питань та підготовка пропозицій щодо їх вирішення - це ті

завдання, які призведуть в найближчому майбутньому до розробки реального компенсаційного механізму відшкодування завданих російською агресією збитків Україні, з дотриманням усіх вимог міжнародного законодавства.

Література:

1. Шмигаль назвав орієнтовну суму збитків, завданих РФ, станом на 1 січня : *Олена Богданьок, Дарина Коломієць, Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/402893-smigal-pazvav-orientovnu-sumu-zbitkiv-zavdanih-rf-stanom-na-1-sicna/> (дата звернення: 01.05.2024).
2. Стратегічний аналіз безпекового середовища України : *Ольга Резнікова, Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratichnyu-analiz-bezpekovoho-seredovyshcha-ukrayiny> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Кресін О. В. Правові аспекти протидії російській агресії та відновлення територіальної цілісності України : *Вісник НАН України*, 2022, №6, С. 61-65. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/185223/10-Kresin.pdf?sequence=1>
4. Голубенко І.І., Шпак К.О. Правові аспекти відшкодування шкоди та збитків, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок збройної агресії Російської Федерації : *Наукові перспективи*, №4(34), 2023, С.384-396. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4402/4426>
5. Окремі аспекти відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок війни росії проти України : *Олег Валендюк, Мирослав Гнатюк, Спеціально для газети «Юридична практика»*. URL: <https://bencherslf.com/stattya-okremi-aspekty-vidshkoduvannya-shkody-zapodiyanoyi-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosiyi-protu-ukrayiny/> (дата звернення: 01.05.2024).
6. Писарева Е.А., Клапоушак Д.С. До питання про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією російської федерації проти України : *Академічні візії*, 2022, №13. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/94/86>
7. Statement by President von der Leyen on Russian accountability and the use of Russian frozen assets : *An official website of the European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7307 (дата звернення: 01.05.2024).
8. Про робочу групу з розробки та впровадження міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Указ Президента України від 18.05.2022 №346/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3462022-42577> (дата звернення: 01.05.2024).
9. Launching an International Claims Commission for Ukraine : *Chiara Giorgetti, Markiyani Kliuchkovsky and Patrick Pearsall, Just Security*, 2022. URL: <https://www.justsecurity.org/81558/launching-an-international-claims-commission-for-ukraine/> (дата звернення: 01.05.2024).
10. Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2022 : *United Nations, General Assembly*, 2022. URL: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_es_11_5.pdf (дата звернення: 01.05.2024).
11. 43 держави схвалили угоду про реєстр збитків від агресії РФ, що прокладає шлях до компенсацій : *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/17/7161853/> (дата звернення: 01.05.2024).
12. У Раді Європи визначили принципи, за якими РФ покарають за агресію та відшкодують збитки : *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/09/12/7169205/> (дата звернення: 01.05.2024).
13. У Конгресі США підтримали передачу Україні активів РФ : *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/u-konhresi-ssha-pidtrimali-peredachu-ukrajini-aktiviv-rf-.html> (дата звернення: 01.05.2024).

14. Immobilised Russian assets: Council decides to set aside extraordinary revenues : *An official website Council of the European Union*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/12/immobilised-russian-assets-council-decides-to-set-aside-extraordinary-revenues/> (дата звернення: 01.05.2024).

15. США вперше в історії передали Естонії конфісковані активи РФ для допомоги Україні – подробиці : *Ярослав Данькович, ТСН*. URL: <https://tsn.ua/groshi/ssha-vpershe-v-istoriyi-peredali-estoniyi-konfiskovani-aktivi-rf-dlya-dopomogi-ukrayini-podrobici-2516176.html> (дата звернення: 01.05.2024).

16. Британія готова позичити Україні всі заморожені активи Росії, - Кемерон : *Тетяна Зарембо, Фокус*. URL: <https://focus.ua/uk/economics/631418-britaniya-gotova-rozichiti-ukrayini-vsi-zamorozheni-aktivi-rosiyi-kameron> (дата звернення: 01.05.2024).

17. Україна може отримати 1 млрд євро від росактивів вже в липні 2024: за яких умов : *Глона Ківва, Заборона*. URL: <https://zaborona.com/ukrayina-mozhe-otrymaty-e1-mlrd-vid-rosaktyviv-vzhe-v-lypni-2024-za-yakuh-umov/> (дата звернення: 01.05.2024).

18. ЄС відмовляється передавати Україні 5 млрд євро доходів від росактивів – Politico: *Аналітичний портал «Слово і діло»*. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/03/27/povyna/polityka/yes-vidmovlyayetsya-peredavaty-ukrayini-5-mlrd-yevro-doxodiv-rosaktyviv-politico#google_vignette (дата звернення: 01.05.2024).

19. Euroclear warns against G7 plan to backstop Ukraine debt with Russian assets : *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/01a4da27-109e-4db9-bd0e-160ec55a5cd0> (дата звернення: 01.05.2024).

20. ПАРЕ підтримала вилучення заморожених активів Росії на користь України : *Олег Павлюк, Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/16/7183940/> (дата звернення: 01.05.2024).

21. Палата представників підтримала конфіскацію заморожених активів РФ для України: *Ірина Кутелєва, Катерина Тищенко, Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/20/7452182/> (дата звернення: 01.05.2024).

22. Українці через Дію зможуть подати заяви до міжнародного Реєстру збитків про пошкодження, завдані російською агресією : *RD4U, Council of Europe*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/ukrainians-will-be-able-to-submit-claims-for-damages-caused-by-russian-aggression-to-the-international-register-of-damages-via-diia> (дата звернення: 01.05.2024).

23. Реєстр збитків для України починає прийом заяв про відшкодування збитків, завданих російською агресією : *RD4U, Council of Europe*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/register-of-damage-for-ukraine-opens-for-claims> (дата звернення: 01.05.2024).

24. У Мін'юсті кажуть, що юристи світу розробляють механізми стягнення коштів з РФ до компенсаційного фонду : *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3837992-u-minusti-kazut-so-uristi-svitu-rozroblaut-mehanizmi-stagnenna-kostiv-z-rf-do-kompensacijnogo-fondu.html> (дата звернення: 01.05.2024).

25. Відшкодування для України: моделі, перспективи, виклики. Аналітична доповідь / І.М. Городиський, М.В. Бем, С. Р. Косаревич, С. О. Верланов, Н. В. Василечко, А. А. Слюсар. Львів: Центр Дністрянського, 2023. 103 с. URL: https://dc.org.ua/uploads/material/war_reparations.pdf

References:

1. Olena Bohdanok, Daryna Kolomiiets (2023). Shmyhal nazvav orientovnu sumu zbytkiv, zavdanykh RF, stanom na 1 sichnia [Shmyhal named the estimated amount of damages caused to the Russian Federation as of January 1], *Suspilne novyny*. Retrieved from <https://suspilne.media/402893-smigal-nazvav-orientovnu-sumu-zbitkiv-zavdanih-rf-standom-na-1-sicna/> [in Ukrainian].

2. Olha Reznikova (2022). Stratehichniy analiz bezpekovoho seredovyscha Ukrainy [Strategic analysis of Ukraine's security environment]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovoho-seredovyscha-ukrayiny> [in Ukrainian].

3. Kresin O. V. (2022). Pravovi aspekty protydii rosiiskii ahresii ta vidnovlennia terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy [Legal aspects of countering Russian aggression and restoring the territorial integrity of Ukraine]. *Visnyk NAN Ukrainy*, 6, pp. 61-65. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/185223/10-Kresin.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

4. Holubenko I.I., Shpak K.O. (2023). Pravovi aspekty vidshkoduvannia shkody ta zbytkiv, zavdanykh fizychnym ta yurydychnym osobam vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii [Legal aspects of compensation for damage and losses caused to individuals and legal entities as a result of the armed aggression of the Russian Federation], *Naukovi perspektyvy*, 4(34), pp.384-396. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4402/4426> [in Ukrainian].

5. Oleh Valendiuk, Myroslav Hnatiuk (2022). Okremi aspekty vidshkoduvannia shkody, zapodiianoї vnaslidok viiny rosii proty Ukrainy [Separate aspects of compensation for damage caused as a result of Russia's war against Ukraine], *Spetsialno dlia hazety «Iurydychna praktyka»*. Retrieved from <https://bencherslf.com/stattya-okremi-aspekty-vidshkoduvannya-shkody-zapodiyanoyi-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosiyi-proty-ukrayiny/> [in Ukrainian].

6. Pysarieva, E. A., Klapoushchak, D. S. (2022). Do pyttannia pro vidshkoduvannia shkody, zavdanoi zbroinoiu ahresiieiu rosiiskoi federatsii proty Ukrainy [On the issue of compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine], *Akademichni vizii*. Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/94/86> [in Ukrainian].

7. An official website of the European Commission (2022). Statement by President von der Leyen on Russian accountability and the use of Russian frozen assets. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7307 [in English].

8. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro robochu hrupu z rozrobky ta vprovadzhennia mizhnarodno-pravovykh mekhanizmiv vidshkoduvannia shkody, zavdanoi Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii vid 18.05.2022 №346/2022 [Decree of the President of Ukraine On the working group on the development and implementation of international legal mechanisms for compensation for damage caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation, dated 05/18/2022 No. 346/2022]. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/3462022-42577> [in Ukrainian].

9. Chiara Giorgetti, Markiyan Kliuchkovsky and Patrick Pearsall (2022). Launching an International Claims Commission for Ukraine. *Just Security*. Retrieved from: <https://www.justsecurity.org/81558/launching-an-international-claims-commission-for-ukraine/> [in English].

10. United Nations, General Assembly (2022). Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2022. Retrieved from: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_es_11_5.pdf [in English].

11. Yevropeiska pravda (2023). 43 derzhavy skhvalyly uhodu pro reiestr zbytkiv vid ahresii RF, shcho prokladaie shliakh do kompensatsii [43 states approved the agreement on the register of losses from the aggression of the Russian Federation, which paves the way for compensation]. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/17/7161853/> [in Ukrainian].

12. Yevropeiska pravda (2023). U Radi Yevropy vyznachyly pryntsypy, za yakymy RF pokaraiut za ahresiiu ta vidshkoduiut zbytky [The Council of Europe defined the principles according to which the Russian Federation will be punished for aggression and compensate for damages]. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/09/12/7169205/> [in Ukrainian].

13. Dzerkalo tyzhnia (2023). U Konhresi SShA pidtrymaly peredachu Ukraini aktyviv RF [The US Congress supported the transfer of Russian assets to Ukraine]. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/u-konhresi-ssha-pidtrimali-peredachu-ukrajini-aktiviv-rf.html> [in Ukrainian].

14. An official website Council of the European Union (2024). Immobilised Russian assets: Council decides to set aside extraordinary revenues. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/12/immobilised-russian-assets-council-decides-to-set-aside-extraordinary-revenues/> [in English].

15. Yaroslav Dankovych (2024). SShA vpershe v istorii peredaly Estonii konfiskovani aktyvy RF dlia dopomohy Ukraini – podrobytsi [For the first time in history, the USA transferred confiscated assets of the Russian Federation to Estonia to help Ukraine – details], *TSN*. Retrieved from: <https://tsn.ua/groshi/ssha-vpershe-v-istoriyi-peredali-estoniyi-konfiskovani-aktivi-rf-dlya-dopomogi-ukrayini-podrobici-2516176.html> [in Ukrainian].

16. Tetiana Zarembo (2024). Brytaniia hotova pozychyty Ukraini vsi zamorozheni aktyvy Rosii, - Kameron [Britain is ready to lend Ukraine all the frozen assets of Russia, - Cameron], *Fokus*. Retrieved from: <https://tsn.ua/groshi/ssha-vpershe-v-istoriyi-peredali-estoniyi-konfiskovani-aktivi-rf-dlya-dopomogi-ukrayini-podrobici-2516176.html> [in Ukrainian].

17. Iona Kivva (2024). Ukraina mozhe otrymaty 1 mlrd yevro vid rosaktyviv vzhe v lypni 2024: za yakykh umov [Ukraine can receive 1 billion euros from Rosactivs already in July 2024: under what conditions], *Zaborona*. Retrieved from: <https://zaborona.com/ukrayina-mozhe-otrymaty-e1-mlrd-vid-rosaktyviv-vzhe-v-lypni-2024-za-yakyh-umov/> [in Ukrainian].

18. *Analychnyi portal «Slovo i dilo»* (2024). *IeS vidmovliaietsia peredavaty Ukraini 5 mlrd yevro dokhodiv vid rosaktyviv – Politico* [The EU refuses to transfer to Ukraine 5 billion euros of revenues from Rosactiv - Politico]. Retrieved from: https://www.slovoidilo.ua/2024/03/27/novyna/polityka/yes-vidmovlyayetsya-peredavaty-ukrayini-5-mlrd-yevro-dokhodiv-rosaktyviv-politico#google_vignette [in Ukrainian].

19. Financial Times (2024). Euroclear warns against G7 plan to backstop Ukraine debt with Russian assets. Retrieved from: <https://www.ft.com/content/01a4da27-109e-4db9-bd0e-160ec55a5cd0> [in English].

20. Oleh Pavliuk (2024). PARIe pidtrymala vyluchennia zamorozhenykh aktyviv Rosii na koryst Ukrainy [PACE supported the withdrawal of frozen assets of Russia in favor of Ukraine]. *Yevropeiska pravda*. Retrieved from: <https://www.euointegration.com.ua/news/2024/04/16/7183940/> [in Ukrainian].

21. Iryna Kutielieva, Kateryna Tyshchenko (2024). Palata predstavnykiv pidtrymala konfiskatsiiu zamorozhenykh aktyviv RF dlia Ukrainy [The House of Representatives supported the confiscation of frozen assets of the Russian Federation for Ukraine], *Ukrainska pravda*. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/20/7452182/> [in Ukrainian].

22. RD4U, Council of Europe (2024). Ukraintsi cherez Diiu zmozhut podaty zaiavy do mizhnarodnoho Reiestru zbytkiv pro poshkodzhennia, zavdani rosiiskoiiu ahresiieiu [Through the Action, Ukrainians will be able to submit statements to the international Register of Damages about damage caused by Russian aggression]. Retrieved from: <https://rd4u.coe.int/uk/-/ukrainians-will-be-able-to-submit-claims-for-damages-caused-by-russian-aggression-to-the-international-register-of-damages-via-diiu> [in Ukrainian].

23. RD4U, Council of Europe (2024). Reiestr zbytkiv dlia Ukrainy pochynaie pryiom zaiav pro vidshkoduvannia zbytkiv, zavdanykh rosiiskoiiu ahresiieiu [The Register of Damages for Ukraine begins accepting applications for compensation for damages caused by Russian aggression]. Retrieved from: <https://rd4u.coe.int/uk/-/register-of-damage-for-ukraine-opens-for-claims> [in Ukrainian].

24. Ukrinform (2024). U Min'iusti kazhut, shcho yurysty svitu rozrobliaut mekhanizmy stiahnennia koshtiv z RF do kompensatsiinoho fondu [The Ministry of Justice says that lawyers around the world are developing mechanisms for collecting funds from the Russian Federation to the compensation fund]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3837992-u-minusti-kazut-so-uristi-svitu-rozroblaut-mekhanizmi-stagnenna-kostiv-z-rf-do-kompensacijnogo-fondu.html> [in Ukrainian].

25. I.M. Horodyskyi, M.V. Bem, S. R. Kosarevych, S. O. Verlanov, N. V. Vasylechko, A. A. Sliusar (2023). Vidshkoduvannia dlia Ukrainy: modeli, perspektyvy, vyklyky [Compensation for Ukraine: models, prospects, challenges], *Analychna dopovid*, Lviv, Tsentri Dnistrianskoho. Retrieved from: https://dc.org.ua/uploads/material/war_reparations.pdf [in Ukrainian].